

Mint a Rendészettudományi Kar oktatója, örömmel számolhatok be arról, hogy mindezek a változások a hazai bűnügyi tisztképzésben is megjelennek: meghirdetük a bűnügyi hírszerző szakirányt, illetve a mesterszintű képzés új specializációkkal bővült, a szervezett bűnözéssel és a bűnügyi kockázatelemzéssel, kockázatkezeléssel. Mind nemzeti, mind pedig közösségi szinten a felderítő munka taktikájának meghatározásakor nagy hangsúlyt kell helyezni a szervezett bűnöző csoportok, bűnszervezetek gazdasági hátterének feltárására, a felderítés és nyomozás során a bűnös eredetű anyagi források, eszközök felkutatására, lefoglalására, a gazdasági alapok szisztematikus felszámolására. Az alkalmazott taktika része a bűnszervezetté válást előjelző információk beszerzése és folyamatos elemzése, megfelelő indikátorok alkalmazása, melynek célja, hogy a magasabb bűnügyi kockázatot jelentő bűnözői struktúrák számát csökkentsük, a meglévők felszámolásával és bomlasztásával, másrészt pedig az újak szerveződésének megakadályozásával.

Összegző gondolatként megállapítható, hogy ezek a vizsgált biztonsági kockázatok nem öröktől fogva léteztek, nem is minden államban előfordulnak. Tehát a velük szemben alkalmazott stratégiák és taktikák helyes alkalmazásával, a társadalmi, gazdasági és politikai okaik és hátterük felszámolásával, a nemzetbiztonsági, katonai, rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervek tervszerű együttműködésével megszüntethetők.

Sárkány István

A terrorizmus jelene és jövője

10.17047/HADTUD.2015.25.1-2.143

Korunk egyik legfontosabb, legizgalmasabb kérdése, hogy Francis Fukuyama vagy Samuel Huntington gondolatait igazolják-e a jövőnk történései. Fukuyama álláspontja szerint a történelem nem egyéb, mint nagy szétbomlások és újjászerveződések sorozata. A modern demokráciákkal e sornak a végére értünk, az ideológiák közti harc véget ért. Huntington állítása szerint az ún. endista álláspont téves, mert a politikai ideológiák civilizációkon belüli összecsapását a vallás és a kultúra civilizációk közötti összecsapása váltja fel, melynek következtében a nyugati civilizáció csak egy lesz a sok közül és nem is a legerősebb. Ez utóbbi álláspont mérvadó dokumentációja a kereszténységnek és az iszlámnak mintegy tizennégy évszázadon átívelő, változó intenzitással, de mindig a hatalomért és a lelkekért folytatott küzdelme. Mindez történt annak ellenére, hogy a Koránban foglaltak alapján kizárt, hogy az ember erőszak határára vegye fel hitét, mert a 2. szúra 256. verse szerint: „Nincs kényszer a vallásban”.

Megállapítható az is, hogy bár a terrorizmus nem kizárólag az iszlám világ sajátja, nem hagyható figyelmen kívül az a tényező, hogy az elmúlt évek leghírhedtebb akcióit az iszlám nevében követték el, s noha a terror kialakulásában, terjedésében nem tekinthető meghatározó tényezőnek a vallás, látni kell, hogy e folyamatban a vallás mozgósító ereje rendkívül nagy. Az iszlám konzervatív tömegeire jellemző

az állandóság, a homogenitás, a tekintélytisztelet, s így a nyugat sokszínűsége, változása, szabadsága beláthatatlan számára, amit fenyegető veszélyként appercipiál. Ez utóbbiakat a létét fenyegető kihívásként éli meg, amire nem az általában vett iszlám, hanem annak sivatagi szárnya a támadó etnocentrizmusára épülő terrorakciókkal válaszol. A terrorizmusnak a hitbe integrálásával a gazdagot szegényebbé, álláspontjuk szerint ennek révén az elosztást igazságosabbá, a globalizációt az izoláció irányába, a centrumot a periféria felé fordulóvá kívánják változtatni.

E bevezető gondolatok tükrében kap különös jelentőséget korunk egyik legnagyobb kihívásaként a terrorizmus a prognosztizálhatósága. A tárgyban az előrejelzést nehezíti a terrorizmus nemzetközileg elfogadott, egységes definíciójának hiánya. Az ellene történő fellépést pedig az, hogy a terrorista irregulárisan, rejtőzködve, láthatatlan ellenségként, hadüzenet nélkül harcol. Nem könnyít a helyzeten az sem, hogy ha az elkövető számára cselekménye túlélésének nincs jelentősége, az a büntetés visszatartó hatására épülő biztonság struktúráját teljesen erodálja, s fokozottan előtérbe helyezi a megelőző biztonsági intézkedések – esetenként jogkorlátozással járó – rendszerét.

A tárgyban a prognózisok két típusa ismert. Az egyik kifejezetten a terrorizmus várható alakulásával, minőségének, jellegének módosulásával, a másik a nemzeti és/vagy a nemzetközi terrorizmus jövőjét közvetve befolyásoló feltételrendszerrel kapcsolatos. Ez utóbbi körben különösen jelentős az Egyesült Államok Nemzeti Hírszerzési Tanácsának (National Intelligence Council – NIC) *Global Trends 2025: A Transformed World* című nagy jelentőségű, a világtrend, a gazdasági és a katonai hatalom átrendeződéséről, a klímaválságról szóló, 2008. november 19-én közzétett, hosszú távú prognózisa, melyben a 2025-ig, sőt több tekintetben 2050-ig terjedő időszakban bekövetkező változásokat összegezte. A továbbiakban az előadásban említett előrejelzések a hivatkozott prognózisra épülnek.

Valamennyi ismert amerikai előrejelzés a nemzetközi terrorizmus globalizálódását, a terrorszervezetek irányításának virtuálissá válását, eszköz- és módszertárának folyamatos megújulását, az USA külföldi érdekeltségeinek, objektumainak növekvő fenyegetettségét és a potenciálisan veszélyeztetett személyek körének szélesedését jelezte. Kiemelték a terrorszervezet tömegpusztító eszközök megszerzésére irányuló erőfeszítéseinek növekedését.

Több anyag figyelmeztetett, hogy a „szétszóródó”, virtuálisan irányítottá vált al-Kaida – az elektronikus, információs bázisra támaszkodva – központ nélküli, önállóan tevékenykedő terrorcsoportokra esik szét. Kiemelték: a radikális politikai iszlám 2025-ig potenciális tényező marad a közel-keleti térségen kívül is és hatásait – főként a szokásaikat, hagyományait makacsul őrző migránsokat és a társadalom peremére szorultakat illetően – Európára is törekszik áterjeszteni.

A nemzetközi terrorizmus jövőjét befolyásoló tényezők

A nemzetközi terrorizmus jövőjét kedvező irányban befolyásoló tényezők például

- a 2001. szeptember 11. utáni nemzetközi összefogás, a globalizált terrorizmus elleni küzdelem globalizálódása, a demokratikus államok terrorizmus elleni szövetsége;

- Oroszország és Kína csatlakozása az Egyesült Államok nemzetközi terrorizmus elleni küzdelméhez;
- Oszama Bin Laden 2011. május 2-án történt likvidálásával az al-Kaida elvesztette karizmatikus vezérét;
- az Egyesült Államok és az Európai Unió közötti, valamint az Európai Unión belüli, a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos titkosszolgálati források cseréjének fejlődése;
- a katasztrófa-megelőzési szervezet terrorcselekmények következményeinek csökkentésére, minimalizálására való felkészítése.

Kedvezőtlen hatások például

- az elő- és közép-ázsiai, továbbá a közép- és dél-afrikai térség egyes államainak és területi egységeinek súlyos társadalmi, politikai, gazdasági ellentmondásoktól, etnikai, vallási feszültségektől terhes viszonyai;
- a közel-keleti térség békéjének veszélyeztetettsége;
- a demokrácia erőszakos exportjának kísérlete és csődje a társadalmi, gazdasági fejlődés alacsonyabb fokán megrekedt Afganisztánban és Irakban;
- az Iszlám Állam megjelenése.

Új kihívások

Az új kihívások körébe az utóbbi évtizedek során bekövetkező jelentős nemzetközi, társadalmi, gazdasági, politikai, civilizációs, vallási, etnikai, természeti, környezeti változások sorolhatók. Ezek világviszonylatban közvetve kedvezőtlen irányban befolyásolhatják a nemzetközi terrorizmus alakтанát, oksági hátterét, komplex következményeit, megelőzését, továbbélését és jövőjét. A továbbiakban – ezek közül – a legfontosabbakat összegezem:

- Az Európai Unió és tagállamai nemzetközi pozícióinak gyengülése.
- A Nyugat erkölcsi, kulturális hanyatlása, politikai megosztottsága. Huntington külön is kiemeli, hogy a Nyugat jövője s más társadalmakra gyakorolt hatása nagyrészt attól függ, hogy képes-e megbirkózni azokkal a tendenciákkal, melyek a muzulmán és ázsiai erkölcsi fölény veszélyével fenyegetnek.
- A nyugati civilizáció abszolút és relatív demográfiai zsugorodása. *„1910-ben a föld 1,6 milliárd lakosa közül 40% tartozott a nyugati civilizáció politikai fennhatósága alá. 2025-re a 8,5 milliárdra becsült lakosságnak csak 10,1%-a fog oda tartozni.”*
- Az új, a közel- és távol-keleti nemzetközi feszültségforrások kialakulásának következményei.
- Új világrend kialakulása elsősorban az Egyesült Államok és Kína, továbbá az USA és Oroszország közötti viszonylatban; Kína és India világhatalmi pozíciójának erősödése.
- A demokrácia és a jogállamiság exportjának erőltetése azokba a térségekbe, ahol sem feltételei, sem hagyományai nincsenek.
- Huntington következtetése szerint a jövő veszélyes összeütközéseit valószínűleg a nyugati arrogancia, az iszlám intolerancia és a kínai magabiztosság robbanó elegye okozza majd.

- Az atomhatalmak számának növekedése. Ha Irán is előállítja, egy sor ország is ürügyként használva fejlesztésbe foghat.
- A prognózis szerint a második világháború után kialakult nemzetközi rend 2025-re teljesen átalakul: megerősödnek az új nagyhatalmak, a globális gazdaságban egyre nagyobb szerephez jut a Kelet; az USA gazdasági hatalma csökken (2025-re az Egyesült Államok csupán egyike lesz a nemzetközileg szerephez jutó tényezőknél, ennek megfelelően csökken az USA világpolitikai dominanciája); a globális gazdaság motorjaivá egyre inkább a megerősödő keleti nagyhatalmak válnak.
- A feltörekvő BRIC-államok (Brazília, Oroszország, India és Kína, időközben a Dél-Afrikai Köztársasággal kiegészülve BRICS-államok) felgyorsult gazdasági fejlődésükkel az Egyesült Államok szintjének közelébe történő felzárkózása.
- A korábban kettészakadt társadalmakban – a globalizáció hatására – kialakul egy harmadik harmadnyi, az esélytelen kirekesztettek lakossági rétege. Gönczöl Katalin szerint a globalizáció társadalmi következményeként hamarosan a Föld lakosságának egyharmada is képes lesz megtermelni a teljes népesség számára szükséges javakat. A kétharmadnyi többségből egyharmad helyzete bizonytalan, a piac befogadó képességének megfelelően alakul, és kedvezőbb helyzetekben a szolgáltatások területén találja meg státuszát. A harmadik harmadnyi lakosság pedig állás és foglalkozás nélkülivé, gazdaságilag haszontalanná, társadalmilag feleslegessé válik. Mindezek miatt a kirekesztettek előbb vagy utóbb az egész társadalom számára biztonsági kockázatot jelentenek. Álláspontja szerint a kirekesztettek közül kerülnek ki a legaktívabb társadalomellenes és lázadó erők, továbbá a devianciák, különösen a vagyon elleni és az erőszakos bűncselekmények leendő elkövetői és a terroristák.
- A világ fejlett és legfejlettebb államai nem képesek a harmadik világ gazdasági talpra állításának anyagi, pénzügyi fedezetét biztosítani.
- A „harcos iszlám” nemzetközi terjeszkedése, az iszlám további radikalizálódása.
- 2010. óta a muzulmánok és a keresztények közötti ellentéteknek a korábbinál jelentősebb kiéleződése, a vallási alapú erőszak, a támadó muzulmánok és a védekező keresztények közötti összecsapások előfordulásának gyakoribbá válása.
- A felderítést nehezítő tényező a nyugati államok állampolgáraiként élő (akár ott is született) – áttért, vagy már eleve muszlim – szélsőséges vallási nézetek rabjává válók számának növekedése.
- A volt Szovjetunió és Jugoszlávia területén a „vegytiszta” nemzetállamok vízióját kergető erők a terrorizmus új táptalaját jelentik.
- Az éghajlati viszonyok visszaállíthatatlan megbomlása.
- A világ népességének 8–9 milliárd főre növekedése következtében jelentkező, az alapvető élelmiszerekkel való ellátatlanság veszélye, a szociális egyenlőtlenségek elmélyülése.
- Számolni kell az egészségügyi helyzet általános romlásával, új fertőző betegségek terjedésével.

- Növekvő környezeti katasztrófák bekövetkezése.
- Fontos veszélyforrás a tömegpusztító fegyverek elterjedésének lehetősége.
- Végül utalni kell a globális informatikai rendszerek megnövekedett sebezhetőségére.

A jövőre vonatkozó legborúsabb feltételezés szerint a terrorizmus viszonylag rövid időn belül nukleáris jelleget ölthet. Ebben az esetben nem ormótlan rakéták, hanem bóröndök és hátizsákok lesznek a hordozó járművek.

A jövő terrorizmusa

Az eddigiek alapján egyértelmű, hogy a terrorizmus Oszama a Bin Laden halálával nem ért véget. Huntington szerint napjainkra lezárult a dekolonizáció folyamata, és a gyarmati függetlenségi háborúkat felváltották a függetlenné vált országok közötti konfliktusok. 2001. szeptember 11. óta világossá vált, hogy a „nagy háborúkat” a nemzetközi terrorizmus váratlan támadásai válthatják fel.

Ami a jövőt illeti a hagyományos eszközökkel megvalósított, nagyobb veszteséget okozó terrortámadásokkal a világon bárhol számolhatunk. A terroristák által a jövőben használni kívánt eszköznek kicsinek, olcsónak, könnyen szállíthatónak, a helyszínen könnyen beszerezhetőnek és/vagy előállíthatónak, nagy félelmet keltőnek kell lennie. Emiatt az összehangolt több kicsi támadás nagyobb veszélyt, jelentősebb közösségi félelmet válthat ki.

A jelen és a jövő viszonylatában röviden foglalkozni kell napjaink leghírhedtebb terrorista szervezetével, az Iszlám Állammal (más néven Iraki és Levantei Iszlám Állam vagy Iraki és Szíriai Iszlám Állam), mely magát kalifátusnak kikiáltva a világ minden muszlimja fölötti vallási fennhatóságot hirdeti. Megalakulását 2014. június 29-én proklamálta egyszemélyi vezetője: Abu Bakr al-Bagdadi, aki magát Mohamed leszármazottjának tekinti. A Bagdadi Egyetemen PhD fokozatot szerzett, s az interneten lévő fotója – az ott írtak szerint – egy korábbi rabosítása során készült, s az Abu Bakr név megegyezik a Mohamedet követő első kalifa nevével.

Az Iszlám Állam állami feladatokat, funkciókat nem lát el, az ENSZ BT hivatalosan is terrorszervezetnek minősítette, melyet egyetlen állam sem ismert el. A terrorszervezet az iszlám hit és a saria (az örökérvénnyel bíró isteni kinyilatkoztatás által szentesített vallásjog) kíméletlen értelmezésével brutális – irgalmat nem ismerő – erőszakot alkalmaz síiták és keresztények ellen.

* * *

Összegezve: a nemzetközi terrorizmus jövőjének, a jövő terrorizmusának kilátásai lehangolóak és nyugtalanítóak. Az elmúlt évtizedek és napjaink terrortámadásai azt igazolják, hogy a nemzetközi terrorizmus felett nem lehetséges a teljes győzelem. Az afganisztáni háború tanulságai megerősítették, hogy a terrorizmus, mint ideológiai, politikai mozgalom ugyan megrendült, de halálos sebet nem kapott. Az Oszama Bin Laden személye elleni műveletek is csak közel tíz év alatt értek be. A történetek arra utalnak, hogy a nemzetközi és a nemzeti terrorizmus nemcsak korunknak, de a jövőnknek is az egyik negatív jellemzője, az emberiség történetének sajátos, változó intenzitású, apokaliptikus kísérő jelensége marad.

Beigazolódott, hogy a demokratikus államok éppen társadalmi berendezkedésük jellege, a jogállamiság követelményrendszerének érvényesítése folytán – a terrorizmussal szembeni harcban – bizonyos értelemben védtelenek. A terrorcselekmények megelőzését, elhárítását teljes bizonyossággal egyetlen hatalom sem garantálhatja. De beigazolódott az is, hogy korunkban a demokrácia exportja is sokkal bonyolultabb, mint ahogyan korábban az amerikai vezetés gondolta.

Bár a bevezetőben feltett kérdésre csak a jövő adhat választ, mégis a jelen történései tükrében megállapítható, hogy a huntingtoni álláspont látszik beigazolódni.

Az előadás összegzése és konklúziójaként hivatkozom egy minden tekintetben mértékadó véleményre: II. János Pál pápa fogalmazott úgy, hogy a „... hívőknek – tartozzanak bármely valláshoz is – azt kell hirdetniük, hogy soha nem lehetünk boldogok egymás ellenében”.

Szuhai Ilona

A terrorizmus sajátos formája Törökországban

10.17047/HADTUD.2015.25.1-2.148

A terrorizmus általános helyzete

Törökország több évtizede prioritásként kezeli a terrorizmust. Napjainkban is aktívak a szeparatista és a szélsőséges csoportok az országban. A legjelentősebb szeparatista szervezet a Kurd Munkáspárt (török nevének betűszava: PKK), amelyet terrorszervezetként tart nyilván Törökország mellett az EU és az USA is. A PKK többször megváltoztatta elnevezését (Kurd Szabadság és Demokrácia Kongresszusa – KADEK, illetve Kurd Népi Kongresszus – KONGRA-GEL), és ernyőszervezeteket hozott létre. A Kurd Közösségek Uniója – KCK mozgalom igyekszik valamennyi kurd politikai csoportot tömöríteni. A PKK-n kívül több kisebb baloldali terrorcsoport is jelen van az országban. Ezek közül a legfontosabb a Forradalmi Népi Felszabadítási Párt/Front – DHKP-C, amely 2013-ban egy súlyos, halálos áldozatokkal járó öngyilkos robbantást hajtott végre az ankarai USA nagykövetség ellen, az indokolás szerint a csoport az USA külpolitikája ellen lépett fel a támadással. A vallási alapú terrorszervezetek 2001. szeptember 11. után kerültek a középpontba. Törökországban mintegy 10 ilyen szervezet ismert, azonban az al-Kaida és a török Hizbullah kivételével a többi csaknem megszűnt.

Politikai és katonai vezetők gyakran hangoztatják, hogy a PKK olyan Törökországnak, mint az al-Kaida az USA-nak.¹ A PKK törökországi tevékenységének gyökerei azonban összekapcsolódnak a történelemmel.

1 <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/a-different-war-on-terrorism-the-us-turkey-and-the-pkk>
(Megnyitva: 2014. november 9.)